

ITINERARI
DIDÀCTIC

SECUNDÀRIA,
BATXILLERAT
I PÚBLIC EN
GENERAL

ITINERARI B
Text: Vicent Varella

ITINERARI DIDÀCTIC

Aquest quadern didàctic ha estat elaborat amb una doble possibilitat d'ús:

- Preparació prèvia de la visita al MACVAC centrada en unes obres concretes, o
- Reforçar a posteriori els coneixements adquirits durant la visita al Museu.

S'ha optat per seleccionar quatre obres de la col·lecció:

- Que siguin impactants, per captar l'atenció de l'alumnat.
- Que servisquen d'exemple, per a explicar continguts.

Les peces seleccionades s'acompanyen d'una explicació on s'ha analitzat l'estil, la tècnica i altres característiques significatives. A partir d'aquests textos el professorat podrà elaborar les preguntes que s'adeqüen més a les característiques de l'alumnat i a la programació prevista.

ITINERARI DIDÀCTIC

Objectius generals:

- Que l'alumnat es familiaritze amb l'art.
- Que aprenga a comportar-se durant la visita al museu.
- Que el seu pas pel MACVAC es convertisca en una experiència agradable.

Objectius específics:

- Analitzar les característiques de l'art contemporani.
- Distingir entre figuració i abstracció.
- Conèixer els materials i tècniques emprats en la creació d'una obra d'art.

ITINERARI DIDÀCTIC

Breu presentació dels continguts:

L'Art Contemporani:

S'entén per art contemporani l'art que es fa en aquests temps, per tant un museu d'art contemporani recull l'art del present, no el d'altres èpoques històriques.

De manera molt genèrica, els orígens de l'Art Contemporani els trobem en l'últim quart del segle XIX, amb l'Impressionisme, i es desenvolupa al llarg del segle XX amb les avantguardes i moviments com el Cubisme, l'Expressionisme, l'Art Abstracte, el Surrealisme, el Pop Art, l'Art Cinètic, l'Hiperrealisme, etc., i continua en aquest segle XXI.

L'Art Contemporani és un poc continuació d'aquestes avantguardes amb la coexistència de diferents estils i formes expressives, al mateix temps que les estètiques i línies creatives personals, al marge d'adscripcions estilístiques preconcebudes, són molt fortes, o siga que la llibertat artística i la recerca per la innovació tenen molt de pes; d'altra banda l'aparició de les imatges tecnològiques i les noves possibilitats expressives de les tecnologies de la imatge i la comunicació obrin altres camps de possibilitats plàstiques.

ITINERARI DIDÀCTIC

Figuració i abstracció:

La figuració és aquella representació plàstica d'éssers, coses i espais que la nostra ment reconeix, independentment de com estiga feta. En les obres plàstiques, siguen de l'estil que siguen, si allò que hi ha representat es pot identificar, són obres figuratives.

En l'altre extrem es troba l'abstracció, la qual no té intencionalitat representativa i defuig qualsevol imatge que la ment pugui identificar. Per tant en l'abstracció es compon l'obra combinant colors, línies, traços, taques, grafismes, textures, materials, etc., amb la intenció de què el resultat no represente res que siga reconeixible.

A principis del segle XX com a culminació d'un procés de síntesi i d'abstracció progressiva en la representació de formes i espais, Kandinsky va realitzar les primeres obres abstractes, encetant nous camins d'exploració creativa que, oscil·lant entre l'abstracció geomètrica i l'abstracció informal, en diferent mesura les podem trobar en moviments com el Neoplasticisme, el Suprematisme, la Bauhaus, l'Expressionisme Abstracte, l'Informalisme o el Minimal Art, entre d'altres.

ITINERARI DIDÀCTIC

En síntesi es pot dir que una de les majors aportacions del segle XX a la Història de l'Art ha estat l'aparició, acceptació i difusió de l'Art Abstracte.

Materials i tècniques plàstiques:

La diversitat i la pluralitat en els enfocaments i punts de vista artístics és una de les característiques de l'art contemporani. Els i les artistes actuals utilitzen tot tipus de tècniques i procediments en la realització de les seues obres, així com diversitat de materials de suport, pictòrics i afegits per a confeccionar-les.

Presentar ara un llistat de tècniques i materials resultaria incomplet i possiblement buit de significat. En les fitxes i les explicacions, realitzades per Vicent Varella, i que acompanyen les obres seleccionades d'aquest quadern, es fa referència a les tècniques i materials en què estan elaborades. Així mateix serà molt enriquidor que en la visita al MACVAC es tinguen en compte i s'observen aquests continguts.

ITINERARI DIDÀCTIC

- **Artista:** Nassio Bayarri Lluch (València, 1932)
- **Títol:** Dona de Vega
- **Any:** 1984
- **Tècnica:** Acer corten i inoxidable
- **Mesures:** 73 x 40 x 35 cm

L'autor construeix el cos d'una dona asseguda amb una visió molt sintètica de les formes femenines, tan sintètica que redueix el cap a una esfera i les faccions de la cara queden unificades en una secció; d'altra banda els dos braços o bé han desaparegut o estan tan units al tronc que la seua percepció resulta intrigant. El tors de la figura és una massa compacta proporcionalment més gran que el cap, proporció que augmenta en arribar als malucs i cames, les quals tenen una volumetria molt potent que recorda les venus esteatopígies de l'art paleolític. A les cames hi ha unes incisions que trenquen la continuïtat de la superfície corbada i que formalment es relacionen i equilibren amb la secció de l'esfera del cap.

ITINERARI DIDÀCTIC

L'obra està realitzada, majoritàriament, en acer corten (un tipus d'acer que presenta una oxidació superficial estable) combinat amb acer inoxidable, estratègicament situat en els dos laterals de la secció del cap, en un lateral de la secció d'una cama i en tot el prisma del pedestal.

Aquesta és una escultura figurativa amb un alt nivell d'abstracció de caire cubista, però també podem veure en ella diverses connotacions de l'estatuària grecoromana. La figura, tot i estar asseguda, té un subtil dinamisme aconseguit amb la curvatura del cos i a les inclinacions de muscles i cames, tot reforçat per la pràctica absència de línies rectes.

ITINERARI DIDÀCTIC

- **Artista:** Vicente Traver Calzada (Borriana, 1945)
- **Títol:** Les Menines
- **Any:** 1981
- **Tècnica:** Oli sobre llenç
- **Mesures:** 265 x 230 cm

Estem davant d'una relectura o interpretació d'una obra figurativa, universalment valorada i que ens resulta familiar, *Les Menines* de Velázquez, però l'artista ens la presenta amb una visió innovadora, es coneix i es desconeix el quadre al mateix temps, i això fa que sorprenga. En passar eixe primer moment o quasi al mateix temps, s'aprecia la solidesa de l'obra, el treball minuciós, ben construït i empastat de les figures reinterpretades en estructures de paper i cartó, amb una representació detallada dels plecs angulosos que ajuden a la percepció del volum; opció formal que l'autor va utilitzar en un període de la seua evolució pictòrica. Cal destacar la paleta reduïda a una gamma de sienes matisadament mesclats amb diversos colors, aconseguint riquesa cromàtica dintre de la proximitat tonal.

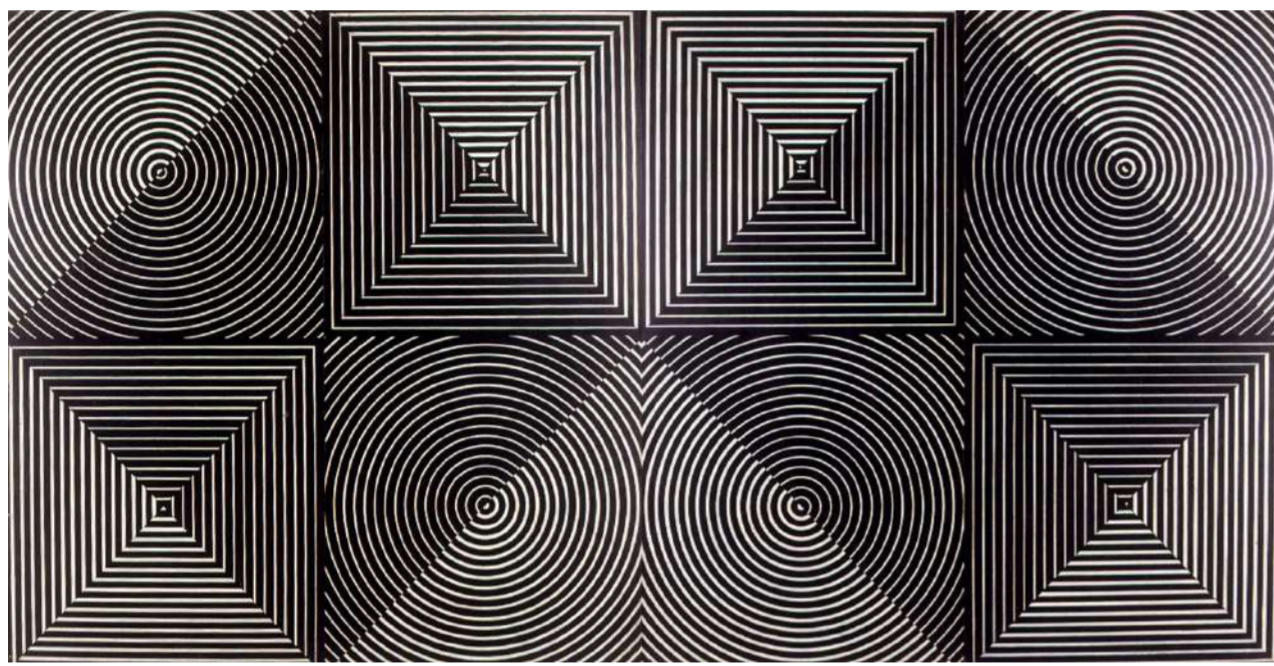
ITINERARI DIDÀCTIC

Potser ens crida l'atenció l'entorn predominantment fosc de l'escena, trencat per dues il·luminacions diferents, una llum d'interior al primer terme que uneix les figures protagonistes i la llum exterior del fons on l'autor s'ha autoretratat a contrallum en el personatge que guaita per la porta.

La simulació de l'espai està molt ben aconseguida mitjançant els diversos plans de la composició, la perspectiva cònica frontal de l'habitació i un acurat treball de llums i ombres, al mateix temps que es manté la sensació de perspectiva aèria del referent.

ITINERARI DIDÀCTIC

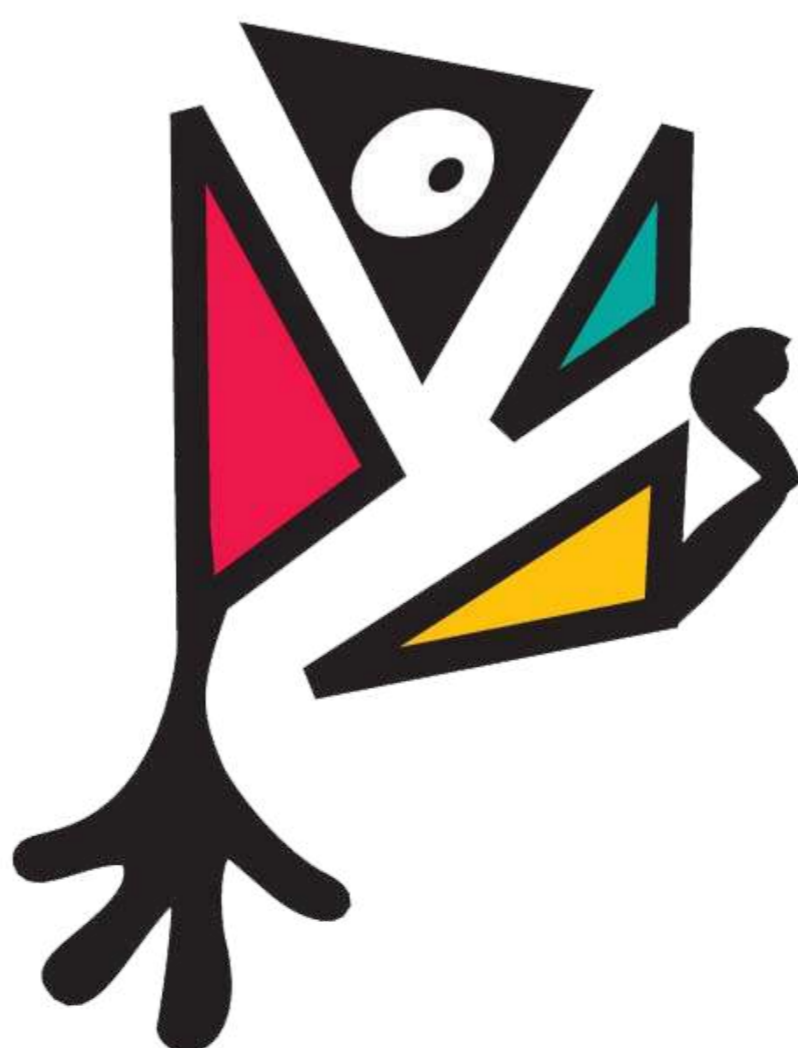

- **Artista:** Elena Asins Rodríguez (Madrid, 1940 - Azpíroz (Navarra), 2015)
- **Títol:** Estructures òptiques
- **Any:** 1968
- **Tècnica:** Acrílic sobre fusta
- **Mesures:** 198 x 380 cm

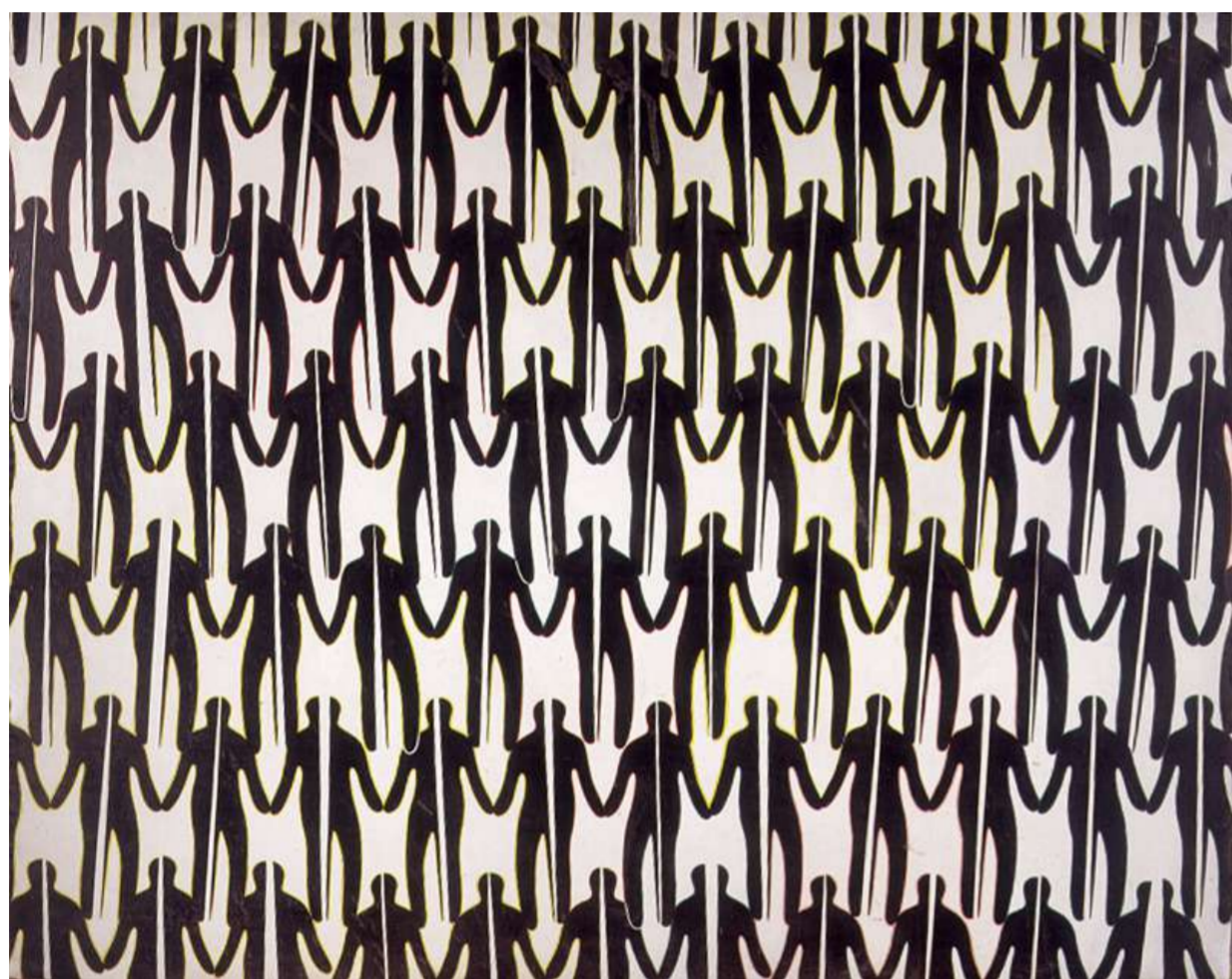
L'Op Art o Art Òptic és una de les avantguardes aparegudes a finals de la dècada dels seixanta del segle XX, que intenta aconseguir l'efecte de moviment amb recursos no dinàmics, sense utilitzar el moviment físic; s'intenta produir la sensació cinestèsica només amb elements gràfics, en altres paraules, es tracta d'enganyar la ment utilitzant recursos visuals, ja que el moviment o és real o és virtual. En eixa línia de treball s'emmarca aquesta composició d'Elena Asins, com a exemple paradigmàtic d'una obra Op Art.

ITINERARI DIDÀCTIC

L'artista es mou en l'àmbit de l'abstracció geomètrica, utilitzant línies corbes i rectes que esdevenen en cercles i quadrats concèntrics, aconseguint un efecte de moviment tan fort que inclús resulta difícil de mantindre la visió continuada de l'obra i, en alguns casos, arriba a marejar. Com ho aconsegueix, quins recursos utilitza? Renuncia al color (el blanc i negre no són colors, però són complementaris de màxim contrast) amb la qual cosa limita la percepció al grafisme lineal i geomètric, amb una continuada alternança en diagonal de franges blanques i negres, amples i estretes que componen unitats gràfiques (quadrats i circumferències) concèntriques, alternes i d'iguals dimensions; tot això junt produeix una confusió visual, que el cervell interpreta com a moviment en el cas de les circumferències concèntriques i, en el cas dels quadrats poden vore's com a piràmides eixint-se'n del pla del quadre.

ITINERARI DIDÀCTIC

- **Artista:** Manuel Calvo (Oviedo, 1934)
- **Títol:** El món és de qui el transforma
- **Any:** 1966
- **Tècnica:** Vinílic sobre llenç i caixa d'embalatge
- **Mesures:** 162 x 204 cm

Aquesta és una obra que en vore-la crida l'atenció, s'intueix carregada de connotacions i no et deixa indiferent.

Estilísticament està en la línia del Pop Art, tant per la repetició d'imatges com perquè la imatge protagonista ens parla de la multitud i de la cultura de masses.

Des d'una anàlisi formal veiem una composició d'aparença molt simple: trobem una esquemàtica silueta humana repetida en files que ocupen tota la superfície de l'obra, fins i tot eixint-se'n del llenç.

ITINERARI DIDÀCTIC

Les figures són pràcticament iguals però no exactament idèntiques. Això fa que el conjunt de la composició no siga gelat i que mantinga un cert dinamisme, ja que la plantilla utilitzada no és una figura humana, sinó dues mitges figures no sempre repetides en la mateixa direccionalitat, de manera que en totes les files hi ha algunes simetries irregularment distribuïdes; a més l'artista ha deixat espais buits enmig de les figures, així les persones queden trencades per una franja a manera de metàfora gràfica.

Hi ha un fort predomini de les siluetes negres sobre fons blanc, encara que en els contorns tenen unes fines línies grogues, roges i verdes com a subtils aportacions cromàtiques al conjunt predominant del blanc i negre. Així, la intencionada absència de color contribueix a la lectura d'una societat grisa.

Potser la repetició i l'estandardització són signes dels nostres temps, en els quals als poders fàctics els interessa crear una massa de gent uniforme i gregaritzada per a poder manipular-la més fàcilment. La denúncia social queda reforçada per la presència de la caixa, que en aquest cas forma part de la mateixa obra, tot contribuint a augmentar el missatge d'una societat despersonalitzada i encaixada.

